
REKONSTRUKCIJA TITOVA BRODA „GALEB” – IZAZOVI I PROBLEMATIKA U SJENI IDEOLOŠKIH SUKOBA

NATAŠA BABIĆ □ Muzej grada Rijeke, Rijeka

---

sl.1. Brod Galeb u riječkoj luci, 2019.

U sjeni oštrog ideološkog sukobljavanja oko uloge Josipa Broza Tita u hrvatskoj povijesti provodi se kompleksan brodograđevni, restauratorski, konzervatorski i muzeološki projekt: rekonstrukcija nekadašnjega školskog broda *Galeb*, ujedno i ploveće rezidencije doživotnoga jugoslavenskog predsjednika, u brod-muzej. Iako to nije prva inicijativa za obnovu nekoga povijesnog broda u Hrvatskoj, obnova *Galeba* zaslužuje posebnu pozornost već i zbog njegove veličine. *Galeb* je, naime, dugačak čak 117 m i sastoji se od osam paluba (od najniže prema najvišoj: dvodno, međupaluba, glavna paluba, gornja paluba, šetna paluba, paluba čamaca, zapovjedni most, paluba krmenog jarbola) s ukupno 218 prostorija te bi trebao postati muzej od 4000 m² muzejskoga i javnog prostora s dodatnih 1000 m² komercijalnog prostora, što će ga činiti jednim od većih brodova-muzeja i u svjetskim razmjerima. I dok medijske objave i rasprave na internetskim portalima i društvenim mrežama pokazuju da novinare i javnost *Galeb* zanima isključivo kao „Titova jahta”, gotovo u potpunosti nezapaženo

promiče vrlo složena problematika obnove broda koji je posljednjih 30 godina prepušten propadanju. Ta se problematika eventualno spominje u kontekstu financijskih sredstava potrebnih za obnovu broda, odnosno u vezi s konačnom isplativošću cijelog projekta iako su i ta očitovanja najčešće usko vezana za politička stajališta onih koji o toj sastavnici projekta govore.

Povijesna priča broda *Galeba* relativno je dobro poznata. Današnji m/b *Galeb* porinut je 1938. kao *bananiera* RAMB III u brodogradilištu Ansaldo u Genovi kao jedan od četiri istovjetna broda u klasi. Početkom Drugoga svjetskog rata dobiva vojnu namjenu, najprije kao pomoćna krstarica Talijanske ratne mornarice, a zatim kao njemački minopolagač pod imenom *Kiebitz*. Tijekom savezničkog bombardiranja Rijeke u studenom 1944. oštećen je te je potonuo na morsko dno. U ožujku 1948. završena je višemjesečna akcija podizanja broda s dna riječke luke te je otegljen u pulsko brodogradilište *Uljanik*, gdje do 1952. traje njegova obnova. Nakon

temeljite rekonstrukcije postaje dio flote Jugoslavenske ratne mornarice. Ubrzo nakon toga odlučeno je da će služiti kao školski brod JRM-a, ali i da će se njime koristiti Josip Broz Tito prilikom svojih prekomorskih putovanja. Pod imenom *Galeb* brendiran je kao *brod mira* te u kolektivnoj svijesti jugoslavenskih naroda postaje simbol uspješne vanjske politike tadašnjeg predsjednika, odnosno simbol statusa koji je Jugoslavija imala u međunarodnoj zajednici.

Nakon Titove smrti brod je isključivo imao funkciju školskog broda. Međutim, već tijekom 1980-ih troškovi održavanja postaju sve veći, te brod pomalo gubi stari sjaj. Nakon raspada Jugoslavije brod završava u Crnoj Gori, te počinje razdoblje njegova sustavnog propadanja: više ne ide na redovita godišnja održavanja niti se zamjenjuju dotrajali i zastarjeli dijelovi opreme. U trenutku kada Ratna mornarica prepušta brod Vladi Crne Gore, s broda je uklonjeno sve naoružanje (artiljerijski i salutni topovi s paluba). Nestaju i pomoćni čamci te gliser zapovjednika broda, ali i brojni komadi namještaja i raznog drugog inventara. Otuđen je i dio brodske arhive. Nestanak vrijednih mesinganih spomen-pločica na kojima su zabilježena sva Titova putovanja i posjeti stranih državnika spriječio je jedan od članova posade. Brod 2000. kupuje grčki brodovlasnik John Paul Papanicolau, koji je organizirao njegovo tegljenje u remontno brodogradilište *Viktor Lenac* u Kraljevici s namjerom da ga pretvori u luksuznu jahtu. Zbog financijskih problema ideju nije realizirao. U međuvremenu je brod *Galeb* rješenjem Ministarstva kulture 30. listopada 2006., pod oznakom Z-2982, proglašen kulturnim dobrom Republike Hrvatske.

Zbog lošeg stanja broda 2008. obavljani su hitni zaštitni radovi, a iduće godine Grad Rijeka iskorištava pravo prvokupa i postaje vlasnikom *Galeba* za iznos od 150 000 USD, no bez jasnog plana što s njim. Brod je 2011. dotegljen u riječku luku te je na njemu održana zanimljiva umjetnička izložba, a javnosti je otvoren i 2013., tijekom festivala *Republika*, no konačnog rješenja za brod, kojemu je potrebna temeljita obnova, i dalje nema. Pritisci kritičara jačaju jer je do 2015. na brod *Galeb* iz gradske blagajne potrošeno sedam milijuna kuna. Te godine Grad Rijeka raspisuje natječaj za odabir koncesionara koji bi obnovio brod te ga uz određene uvjete dobio na gospodarsko korištenje, no na taj se natječaj nitko nije javio.

Brod je u sve lošijem stanju. Brodska nadgrađa ubrzano propadaju zbog utjecaja morske soli, zraka i kiše, a voda prodire u prostore kormilarnice i navigacijske kabine na zapovjednome mostu, u prostorije zapovjednika broda na palubi čamaca, ali i u prostorije šetne palube, koja je služila kao rezidencijski prostor Josipa Broza Tita i njegove pratnje tijekom državnčkih putovanja. Prodori vode oštećuju drvene obloge u unutrašnjosti prostorija, kao i namještaj i preostali inventar. Budući da brod ne ide na nužna redovita održavanja, nastavlja se propadanje njegova trupa, a korozijom načeta čelična potkonstrukcija uništava skupocjene tikove trenice kojima su obložene vanjske palube.

sl.2. Titova spavaća soba prije demontaže svog namještaja i obloga

sl.3. Problematično drveno trokrako stubište. Stropni paneli oštećeni su zbog prodora vode u palubu iznad

Konačno je 2017. objavljena odluka Grada Rijeke kako će obnova *Galeba* biti dio projekta *Turistička valorizacija reprezentativnih spomenika riječke industrijske baštine*. Tim se projektom obnavljaju i stavljaju u funkciju dva reprezentativna zaštićena spomenika kulture – motorni brod *Galeb* i Palača šećerane u sklopu bivšega industrijskog bloka *Rikard Benčić*. Predviđeno trajanje projekta je tri godine (od lipnja 2017. do lipnja 2020.¹). Ukupni proračun projekta iznosi 81 339 442,05 kn, od čega je 68 891 606,18 kn novac EU fondova. Muzej grada Rijeke kao budući korisnik obaju objekata ima ulogu suradnika u projektu, te je njegova zadaća realizacija stalnog postava Muzeja grada Rijeke u Palača šećerane, kao i realizacija stalnog postava na brodu *Galeb*.²

Projektom obnove *Galeba* predviđeno je da će 80 % njegove površine imati kulturnu namjenu, odnosno da će biti u funkciji izložbenih i radnih prostora Muzeja, dok će 20 % površine imati komercijalnu namjenu (restoran i hostel). Stoga je jedan od prvih zadataka bio odrediti na koji će se način brodske površine razdijeliti. O tome su odlučivali predstavnici Odjela za kulturu Grada Rijeke, Konzervatorskog odjela u Rijeci (koji nadzire provedbu cijelog projekta) te Muzeja grada Rijeke. Odlučeno je da će krmeni dio gornje te glavne palube u budućnosti imati komercijalnu namjenu. Ti će prostori izgubiti svoju nekadašnju funkciju (časničke kabine i blagovaonica, spavaonice pitomaca, brodska ambulanta) i rekonstrukcijom dobiti novu namjenu (restoran i hostel). Tada je odlučeno i da će prostori na glavnoj palubi, uz grotlo strojarnice (nekadašnji radni prostori različite namjene – praonice i sušionice rublja, strojarske i električarske radionice), postati muzejski radni prostori (uredi osoblja), dok će prostor međupalube (nekadašnji skladišni prostori) služiti kao muzejski skladišni prostor. Također, jedan dio

¹ Završetak obnove broda planiran je u godini kada Rijeka nosi titulu Europske prijestolnice kulture te su stalni postav i kulturni programi koji su se trebali održavati na *Galebu* morali biti dio programske linije *Doba moći*.

² Autor stalnog postava Muzeja grada Rijeke je mr. sc. Ervin Dubrović, dok su autorice stalnog postava na m/b *Galeb* Nataša Babić i Ema Makarun. Dizajnerica obaju stalnih postava nagrađivana je hrvatska dizajnerica Nikolina Jelavić Mitrović.

sl.4. Keramičke pločice kupaonice morale su biti pažljivo demontirane prije početka obnove broda

3 Kako se pramčani dio gornje palube sastoji od niza istovjetnih kabina, odlučeno je da se preuzme namještaj iz jedne časničke i jedne dočasničke kabine te iz dočasničke blagovaonice. U ostale je prostorije planirano „uselj enje“ elemenata stalnog postava. Mornarske spavaonice, koje su se nalazile na pramčanom dijelu glavne palube, zatečene su potpuno prazne, bez namještaja. Prilikom osmišljavanja stalnog postava odlučeno je da će se jedna od spavaonica rekonstruirati na temelju arhivske dokumentacije da bi posjetitelji mogli vidjeti kako je izgledao smještajni prostor mornara regruta na *Galebu*, dok će ostale prostorije biti izložbeni prostor stalnog postava.

4 Posebni konzervatorsko-restauratorski uvjeti za obnovu i prenamjenu m/b *Galeb* u brod muzej, e-LABORO, Split, 28. veljače 2019.

kabina na palubi čamaca, neposredno uz apartman zapovjednika, bit će namijenjen budućoj posadi broda i tu će se nalaziti glavni sustavi za nadzor broda. Ostali dio unutrašnjosti broda: kormilarnica i navigacijska kabina na zapovjednome mostu, preostale prostorije na palubi čamaca (apartman zapovjednika broda i prostorije tzv. prijemnog centra), cijela šetna paluba (apartmani Brozovih, kabine za goste, veliki salon i blagovaonica u kojima su održavana primanja za strane državnike), pramčani dio gornje i glavne palube (dočasničke kabine i mornarske spavaonice) te prostori visoke tehničke vrijednosti u dvodnu (strojarnica i pomoćna strojarnica) postat će izložbeni prostori Muzeja otvoreni posjetiteljima.

Nakon odobrenja sredstava za obnovu *Galeba* započet je prvi zadatak – popisivanje i fotografiranje sve zatečene brodske opreme i inventara, za što su bili zaduženi djelatnici Muzeja grada Rijeke. Svi komadi inventara označeni su oznakom palube i oznakom prostorije u kojoj su zatečeni, kao i rednim brojem (oznaka palube / oznaka prostorije / redni broj). Popisivanje je trajalo do kraja 2017., rezultat čega je *Popis inventara broda Galeb*. U dogovoru s Konzervatorskim odjelom u Rijeci usvojen je plan preuzimanja zatečenog inventara. Preuzeta je sva sačuvana brodska projektno-dokumentacijska arhiva, dogovoreno je koje će se prostorije u potpunosti isprazniti od namještaja kako bi se provela njegova restauracija (zaključeno je da je zbog opsega posla, a i budućih namjena određenih prostorija, prezahtjevno i nepotrebno u cijelosti isprazniti brod), a odlučeno je i da će sačuvani brodski strojevi i elektronička oprema biti ostavljeni za demontažu i čišćenje u remontnom brodogradilištu. U Muzeju grada Rijeke tada je formirana i nova Zbirka broda *Galeb*, čiji je temelj činio preuzeti brodski inventar.

Sredinom 2018. počelo je preuzimanje zatečenog namještaja šetne palube i palube čamaca, kao i dijela namještaja s gornje palube.³ Bio je to vrlo zahtjevan zadatak jer je riječ o brodskom namještaju izrađenom po mjeri, koji je nerijetko na brod unošen u dijelovima te je zatim sastavljan i pričvršćivan za podove ili zidove. U tom su poslu djelatnicima Muzeja pomagali angažirani restoratori i stolari te je namještaj pažljivo demontiran i prenesen u skladište Muzeja grada Rijeke. Na taj su način preuzeti stolovi, stolice, kreveti, komode, kauči, ormarici i ostali namještaj brodskih apartmana, kabina i salona šetne palube i palube čamaca. Ugradbeni ormari prostorija ostavljeni su na svome mjestu jer se tada smatralo da nema potrebe za njihovim uklanjanjem, odnosno da će obnova broda biti moguća bez potpune demontaže unutrašnjosti. Preuzet je i inventar kao što su rasvjetna tijela, maske utičnica i prekidača te inventar iz kupaonica, tuš-kabina i apartmana kako bi se obavilo temeljito čišćenje.

Tijekom 2018. Grad Rijeka shvaća potrebu izrade konzervatorsko-restauratorskog elaborata broda *Galeb*, za što je angažirana firma eLABORO d.o.o. iz Splita. Naime, bez obzira na relativnu usčuvanost unutrašnjosti brodskih prostora, postojale su mnoge dvojbe, tj. brojna su pitanja zahtijevala stručni odgovor. Na primjer, mnogi elementi unutrašnjosti bili su uništeni ili vrlo dotrajali te je bilo nejasno čime ih i kako zamijeniti. Stručni su djelatnici firme eLABORO do kraja 2018. izradili dva bitna dokumenta za obnovu *Galeba*. Prvi je dokument opsežan *Konzervatorsko-restauratorski elaborat motornog broda Galeb*, koji sadržava pisanu dokumentaciju, fotodokumentaciju zatečenog stanja, istražne radove, kemijske analize, izradu smjernica te izradu troškovnika, a drugi dokument proizlazi iz tog elaborata te pod nazivom

sl.5. Strojarnica Galeba

Posebni konzervatorsko-restauratorski uvjeti za obnovu i prenamjenu m/b *Galeb* u brod muzej⁴ jasno naznačuju posebne tretman. Riječ je o prostorima koji se odlikuju visokom dokumentarnom, povijesnom, starosnom, estetskom, industrijskom (brodograđevno-tehničkom) vrijednošću i osjetljivošću materijala te koji prilikom radova na obnovi broda moraju biti pažljivo zaštićeni. Riječ je o prostorijama zapovjednog mosta, apartmanu zapovjednika broda na palubi čamaca, cijeloj šetnoj palubi (rezidencijskom dijelu namijenjenom boravku Josipa Broza Tita i njegovih gostiju) te o prostoru strojarnice broda, u kojoj se nalaze originalni Fiatovi dizelski motori iz 1938. Ti će prostori biti obnovljeni u izvornom stanju, uz nužnu rekonstrukciju i restauraciju prema arhivskoj dokumentaciji te uz dopuštenje da se u prostore postave neinvazivni elementi koji će opisivati funkciju i povijest broda.

Muzej grada Rijeke surađuje u izradi tih dokumenata ustupajući za potrebe izrade elaborata svoj popis inventara, kao i brojne prikupljene arhivske fotografije te fotografije trenutnog stanja m/b *Galeb*, a autorica članka angažira se u prikupljanju arhivske projektne dokumentacije *Galeba*. Naime, na brodu je zatečen dio brodske arhive s brojnim projektno-tehničkim nacrtima, međutim, kako je u članku već navedeno, dio arhive je otuđen. Stoga su kontaktirane brojne ustanove i institucije u Hrvatskoj i inozemstvu kako bi se pronašla dodatna projektna dokumentacija. Suradnjom s Ministarstvom obrane ostvaren je pristup Vojnom arhivu u Zagrebu te arhivu Vojne luke Lore u Splitu, gdje je pronađen dio nacrti koji se odnose na rekonstrukcije i remonte *Galeba* u vremenu od 1960. do kraja 1980-ih. Osim toga, u Državnom se arhivu u Pazinu pronalaze mnogobrojni nacrti iz raz-

doblja 1938. – 1960. godine. Time se konačno dobiva jasna slika o svim rekonstrukcijama broda od njegove izgradnje do raspada Jugoslavije. Među dokumentima su pronađeni i detaljni nacrti brodskih prostorija, ali i namještaja koji je posebno izrađivan za *Galeb*. Ti nacrti omogućuju vjernu rekonstrukciju interijera, kao i izradu replika za one komade namještaja koji su otuđeni s broda. Pronađeni su i katalozi rasvjetnih tijela, kao i podaci o vrstama drva ili o tkaninama koje su upotrijebljene za opremanje interijera.

Krajem 2018. raspisan je natječaj za obnovu broda *Galeb*, na koji je pristigla samo jedna ponuda, ona brodograđilišta *Viktor Lenac*, koja je znatno premašila iznos planiran za obnovu. Nakon detaljne analize pristigle ponude Grad Rijeka je poništio taj natječaj smatrajući da je riječ o nerealno visokom iznosu.⁵

Nakon toga se dorađuje troškovnik. Naime, u dokumentaciji nisu bili propisani zahvati na svim dijelovima broda, odnosno prema prvotnom planu obnove, saniranje nadgrađa zapovjednog mosta, palube čamaca, šetne palube i gornje palube izvodilo bi se bez demontaže svih elemenata unutrašnjosti. Tijekom konzultacija s brodograđilištima pokazalo se da je nemoguće izmijeniti limove vanjskog dijela nadgrađa u spoju s palubom bez uklanjanja cjelokupnoga ugradbenog namještaja (ormara, polica, vratnih krila i dovratnika) iz prostorija, kao i demontiranja svih zidnih, stropnih i podnih obloga. To je značilo demontažu drvenih obloga stijenki, kao i keramičkih pločica u kupaonicama apartmana, te demontažu stropnih i podnih obloga. U troškovnik je, dakle, trebalo uvrstiti kontrolirano skidanje svega navedenog pod nadzorom konzervatora i restauratora u remontnom brodograđilištu. Tek se u tom trenutku u projekt uključuju arhitekti te se naručuje izrada snimke postojećeg sta-

⁵ Planirani je iznos bio 27,6 milijuna kuna bez PDV-a, dok je ponuda *Viktora Lenca* iznosila 59.964.856 kuna bez PDV-a.

⁶ Projektna dokumentacija koju je izradio DIV M.E.S. temelji se na najosnovnijim tlocrtima paluba m/b *Galeb*, bez ikakvih detalja unutrašnjosti kabina itd. Izradu snimke stanja naručio je Muzej grada Rijeke.

⁷ Prepiske o trokrakom stubištu između Grada Rijeke, Ministarstva kulture i Ministarstva mora vode se nekoliko godina.

sl.6. Tegljenje broda „Galeb“ u brodogradilište Crikvenica, prosinac 2019.

nja broda te prateće projektne dokumentacije uz pomoć 3D laserskog skenera.⁶

Otvoren problem pri raspisivanju novog natječaja ostaje trokrako drveno stubište koje povezuje tri palube (šetnu palubu s palubom čamaca i gornjom palubom), što prema današnjim protupožarnim propisima nije dopušteno, zbog čega Hrvatski registar brodova ne daje odobrenje za rješenje na kojemu inzistira Ministarstvo kulture, a to je zadržavanje spomenutog stubišta jer je riječ o reprezentativnom elementu broda.⁷ Naime, takvo stubište nije uobičajen element ratnog broda, a ugrađeno je u velikoj rekonstrukciji 1959./60. kako bi prostor za goste na šetnoj palubi dobio element monumentalnosti i luksuza uobičajenoga za putničke brodove ili kruzere.

Novi je natječaj raspisan u lipnju 2019., a nova procijenjena vrijednost obnove *Galeba* iznosila je 35,2 milijuna kuna bez PDV-a. Pristižu dvije ponude, od kojih je niža ona brodogradilišta Dalmont iz Kraljevice, u iznosu od 45 milijuna kuna bez PDV-a. Uslijedila je višemjesečna politička borba sukobljenih strana u Gradskom vijeću Grada Rijeke, te je konačno 30. rujna 2019. Gradsko vijeće odobrilo kredit za obnovu *Galeba* i Palače šećerane u iznosu od 44 milijuna kuna. Ugovor s brodogradilištem Dalmont potpisan je 29. studenog 2019.

Brod je konačno otegljen na remont početkom prosinca 2019. te su poslovi obnove mogli početi. Iako je riječki pročelnik za kulturu Ivan Šarar u jednom od intervjua izjavio: *Sada mi se čini da je lakše fizički obnoviti brod nego što je bilo pripremiti svu dokumentaciju za natječaj*⁸, to nipošto nije istina. Prvi poslovi u brodogradilištu podrazumijevali su pažljivu demontažu ugradbenog namještaja, obloga stropova te drvenih obloga stijenki pod nadzorom restauratora. Sve skinuto pažljivo je označeno oznakom prostorije i rednim brojevima, a izrađeni su i detaljni nacrti s oznakama i obilježjima svake ploče, vrata i ugradbenog ormara, kako bi ih nakon restauracije bilo moguće vratiti na mjesto. Usporedno je tekla demontaža keramičkih pločica u četiri kupaonice, koja se pokazala kao nešto veći izazov jer su se u jednoj od kupaonica urušile stropne ploče te je azbest prodro u prostoriju, dok je u drugoj kupaonici bilo nemoguće odvajati zalijepljene pločice od betonske podloge bez velikih gubitaka materijala. Iz dvije kupaonice pločice su u cijelosti uspješno demontirane. Sve je to nakon zavr-

šetka demontaže prevezeno u skladište Muzeja grada Rijeke. Za to su vrijeme radnici brodogradilišta pažljivo demontirali kormilarski uređaj i navigacijsku opremu sa zapovjednog mosta, kao i svu opremu s otvorenih brodskih paluba.⁹ U tom je razdoblju konačno dobiveno i toliko traženo izuzeće od protupožarnih propisa koje se odnosi na trokrako drveno stubište koje će moći biti zadržano u izvornom obliku.

Uslijedilo je višemjesečno uklanjanje različitog otpada, uklanjanje svih pregradnih stijenki te uklanjanje i saniranje azbesta. Usto su podignute i pohranjene iskoristive tikove trenice koje su pokrivala vanjske palube. Ti su poslovi trajali osam mjeseci (od ukupno planiranih četrnaest, koliko su trebali trajati radovi u Dalmontu, iako je već zatraženo produljenje zbog usporavanja radova tijekom situacije s pandemijom koronavirusa u razdoblju ožujak – svibanj 2020.). Brod je u srpnju 2020. otegljen u susjedno brodogradilište *Viktor Lenac*, gdje bi na suhom doku trebali biti zamijenjeni čelični limovi na podvodnome i nadvodnom dijelu vanjske oplate. Predviđeno trajanje radova je mjesec dana, ali treba reći da će tek u *Viktoru Lencu* biti utvrđeno pravo stanje trupa broda, a već je u Dalmontu ustanovljeno da su mnogi dijelovi nadgrađa u lošijem stanju nego što se smatralo prije početka radova.

Nakon završetka dokovanja, brod će se vratiti u Dalmont te će uslijediti remont čeličnih limova nadgrađa, rekonstrukcija palube, uređivanje strojarne, remont brodske opreme, instaliranje brodskih sustava (sustav sive i crne vode, pitke vode, kaljuže i drenaže, Hi-FOG sustava, sustav ventilacije i klimatizacije, energetike...), postavljanje tikove palube od iskoristivih trenica na šetnoj palubi, ugradnja obloga stijenki i lakih pregrada, kao i toplinske i protupožarne izolacije, vraćanje demontiranih i obnovljenih dijelova očuvane brodske opreme na izvorna mjesta, kao i bojanje broda, nanošenje anti-korozijske zaštite te, konačno, balastiranje broda i provođenje pokusa nagiba. Time će završiti tzv. prva grupa radova, poslije koje slijedi tzv. druga grupa radova, koju izvode restauratori, a obuhvatit će vraćanje demontiranih i obnovljenih drvenih obloga, stropova, ugradbenog namještaja, keramičkih pločica i rasvjetnih tijela na izvorna mjesta u prostorije zapovjednog mosta, dijela palube čamaca, cijele šetne palube te u neke prostorije gornje palube. Nakon završetka tih restauratorskih radova, slijedi vraćanje namještaja restauriranog u Muzeju grada Rijeke¹⁰, a zatim i postavljanje elemenata stalnog postava.

Iako je projekt trebao završiti u lipnju 2020., zbog brojnih poteškoća u realizaciji, ali i izazova koje taj projekt postavlja svim uključenima u njegovu realizaciju, Središnja agencija za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske unije (SAFU) odobrila je produženje projekta *Turistička valorizacija reprezentativnih spomenika riječke industrijske baštine* do 30. rujna 2021. Sigurno je da je za sve uključene u projekt i taj rok vrlo kratak.

8 <https://riportal.net.hr/brod-nocna-mora-obnova-galeba-stajat-ce-75-milijuna-kuna-gotovo-trostruko-vise-od-planiranoga/> (pristupljeno 5. siječnja 2019.).

9 Dio natječajne dokumentacije bili su i detaljni popisi brodske inventara koji je bilo potrebno pažljivo demontirati u brodogradilištu, s tim da se jedan njegov dio očisti i vrati na izvorno mjesto (oprema s otvorenih paluba, oprema zapovjednog mosta, inventar sanitarnih čvorova za mornare koji će biti rekonstruirani kao dio izložbenog postava), a dio se predaje Muzeju grada Rijeke na pohranu.

10 Restauracija namještaja s m/b *Galeb* provodi se u fazama. Tijekom 2018. restaurirana je prva skupina namještaja od 38 komada (Titov i Jovankin apartman, mali salon šetne palube), a u 2019. restaurirana je druga skupina od 90 komada namještaja (veliki salon šetne palube, dio kabina za goste), kao i 86 spomen-pločica sa zabilježbama o državnim posjetima i putovanjima.

LITERATURA

1. *Prenamjena broda Galeb u brod muzej – glavni projekt*. Zagreb: DIV M.E.S., travanj 2017.
2. *Konzervatorsko-restauratorski elaborat motornog broda Galeb*. Split: e-LABORO d.o.o., veljača 2019.
3. Babić, N., Makarun, E. *Četvrti život broda Galeb*. Rijeka: Muzej grada Rijeke, srpanj 2019.

INTERNETSKI IZVORI

1. *List of museum ships*, www.wikipedia.org (pristupljeno 20. lipnja 2020.).
2. *Zaštitni radovi na brodu Galeb*, www.rijeka.hr (pristupljeno 8. rujna 2008.).
3. *Titov „Galeb: do starog željeza i natrag*, www.dw.com (pristupljeno 17. travnja 2009.).
4. *Grad Rijeka kupio Galeba*, www.rijekadanas.hr (pristupljeno 22. svibnja 2009.).
5. *Hrđav Titov Galeb dom avangarde*, www.nacional.hr (pristupljeno 4. svibnja 2011.).
6. *Avangarda na „Galebu“*, www.vijesti.hrt.hr (pristupljeno 3. lipnja 2011.).
7. *Obersnel daje bivši Titov brod Galeb u koncesiju*, www.tportal.hr (pristupljeno 25. listopada 2011.).
9. *Predavanjem Brucea Sterlinga na brodu „Galeb“ započeo festival Republika*, www.mojarijeka.hr (pristupljeno 19. srpnja 2013.).
10. *Propao natječaj za odabir koncesionara: Nitko ne želi uložiti pet milijuna eura u brod Galeb*, *Novi list* (pristupljeno 28. ožujka 2015.).
11. *Troškovi Galeba: Rasbodi ruzinavog broda deseterostruko premašuju cijenu za koju je kupljen*, www.novolist.hr (pristupljeno 28. veljače 2017.).
12. **LEGENDARNI GALEB POSTAJE MUZEJ ZA PET MILIJUNA EURA** *Svima će biti dostupni najluksuzniji rezidencijalni dijelovi, moći ćete zaviriti u Titov apartman*, www.jutarnji.hr (pristupljeno 27. ožujka 2017.).
13. *Gradu Rijeci stiže 69 milijuna kuna za obnovu Galeba i Šećerane u „Benčiću“*, www.mojarijeka.hr (pristupljeno 30. ožujka 2017.).
14. *Potpisan ugovor: Stiže EU novac za Galeb i Palaču šećerane*, www.novolist.hr (pristupljeno 27. travnja 2017.).
15. *Integrirani program „Turistička valorizacija reprezentativnih spomenika riječke industrijske baštine“*, www.rijeka.hr (pristupljeno 10. lipnja 2017.).
16. *Je li 10 mjeseci i 27 milijuna kuna dovoljno za obnovu Titovog Galeba?*, www.pomorac.net (pristupljeno 27. prosinca 2018.).
17. **BROD – NOĆNA MORA: Obnova Galeba stajat će 75 milijuna kuna, gotovo trostruko više od planiranoga!?**, www.riportal.net.hr (pristupljeno 5. siječnja 2019.).
18. *Grad Rijeka raspisao novi natječaj za Galeb: Koliko će sad koštati obnova Titova broda?*, www.novolist.hr (pristupljeno 19. lipnja 2019.).
19. *Gradske vijeće donošenje odluke o zaduživanju za realizaciju EU projekta „Turistička valorizacija reprezentativnih spomenika riječke industrijske baštine“ odgodilo za sjednicu sazvanu za 24. srpnja*, www.rijeka.hr (pristupljeno 11. srpnja 2019.).
20. *Obersnel ljutit: Riječki gradski vijećnici nisu izglasali 44 milijuna kuna za Titov Galeb*, www.teleskop.hr (pristupljeno 12. srpnja 2019.).
21. *„Galeb“ je definitivno propao, jedini izlaz je Obersnelova ostavka: Riječka oporba reagira na ponude Lenca i Dalmonta*, www.teleskop.hr (pristupljeno 15. kolovoza 2019.).
22. *Vijećnici obišli brod Galeb: 'Ovo je katastrofa! Nagledao sam se ruzine, ali ovo...'*, www.novolist.hr (pristupljeno 27. rujna 2019.).
23. *Oporba tražila referendum, Obersnelu uz pomoć Liste za Rijeku ipak odobren kredit za Galeb*, www.fiuman.hr (pristupljeno 30. rujna 2019.).

24. **RAZGOVOR S IVANOM ŠARAROM: „Kod obnove Galeba problem je samo ideologija i interpretacija prošlosti“**, www.lupiga.com (pristupljeno 30. rujna 2019.).
25. **KRAJ SAPUNICE Odobren kredit za obnovu Galeba: Lista za Rijeku donijela ključne glasove**, www.novolist.hr (pristupljeno 30. rujna 2019.).
26. *Potpisan ugovor o radovima na obnovi i prenamjeni broda Galeb u muzej*, www.rijeka.hr (pristupljeno 29. studenog 2019.).
27. *Brod Galeb otegljen u brodogradilište u Kraljevici na uređenje i prenamjenu*, www.rijeka.hr (pristupljeno 5. prosinca 2019.).
28. *Obnova broda Galeb se nastavlja, ali rok će se produžiti*, www.fiuman.hr (pristupljeno 6. travnja 2020.).
29. *Galeb otegljen na dokovanje u Lenac, Obersnel jedva dočeka snimiti „povijesni trenutak“*, www.novolist.hr (pristupljeno 22. srpnja 2020.).

Primitljeno: 15. rujna 2020.

THE RECONSTRUCTION OF TITO'S YACHT GALEB – CHALLENGES AND PROBLEMS IN THE SHADOW OF IDEOLOGICAL CONFLICTS

City Museum of Rijeka was a participant in the challenging and, for many reasons, controversial project for the renovation of the ship *Galeb* and its conversion into a museum ship. The project attracted unremitting attention since for decades it had been used by the President of Yugoslavia, Josip Broz Tito, as his floating residence. And the name of Tito in Croatia still whips up ideological conflicts. For this reason, the media almost totally ignored the fact that what was involved was a highly complex project, involving shipbuilding, restoration, conservation and museology. The ship was built long ago in 1938, and has in the last few decades been systematically allowed to deteriorate. Now that the renovation has been completed, this 117 m long ship that consists of eight decks with a total of 218 rooms is supposed to be turned into a museum with 4,000 square metres of museum and public space with an additional 1,000 square metres devoted to commercial activities, making it one of the larger museum ships in world terms.

The paper presents the renovation of the *Galeb*, as part of the project for the tourist evaluation of the prestige monuments of the Rijeka industrial heritage, the implementation of which started in 2017. The phases of the work on the project to date are expounded, as are the dilemmas, problems and challenges that the participants have had to face in the planning and implementation of the renovation of the *Galeb*.